

Jakub Havlíček : Sídliisko staršej doby železnej na Slovensku

Smolenice - Molpír

Rešerš z publikácie: Müller, S. 2012: Smolenice-Molpir, Sered und Ratkovce. Studien zu Siedlungen der frühen Eisenzeit in der Südwestslowakei, Universitätsforschungen für prähistorischen Archäologie 220. Bonn.

Táto rešerš je zameraná na sídlisko zo staršej doby železnej v Smoleniciach – Molpíri. Je to lokalita s doloženým osídlením už v praveku (na základe keramiky) a ďalej v dobe laténskej a v ranom stredoveku ale osídlenie nebolo tak výrazné ako v dobe halštatskej.

Sídlisko sa nachádza v SV časti Malých Karpát v trnavskom kraji, v nadmorskej výške cca 350 m. Rozloha opevnenej časti sídliska je 12 ha. Badateľné sú tri múry, ktoré rozdeľujú areál na arkopolu a dve predhradia. Pohrebisko k tomuto sídlisku zatiaľ nebolo identifikované a odkryté.

Sebastian Müller si dáva za cieľ v tejto monografii revidovať výskum v Smoleniciach – Molpíri, ktorý viedol v rokoch 1963 až 1971 M. Dušek.

Dejiny bádania – Šándorfi 1890 – miesty farár, prvé výkopy

- A. Loubal 30' roky 20. stor. – prvé výskumy avšak nepublikované
- Š. Janšák – zamerail a zaradil lokalitu
- M. Dušek – systematické výskumy 1963-1971

Časti domu – *podlaha* – tvorená zväčša udusanou hlinou a v „ kultovom mieste,, je zreteľný kamenný základ

- *steny* – niesli strechu a z jednej časti boli vytesané do kamennej terasy alebo boli súčasťou kamenného múru alebo boli zrubové , prípadne bol využitý prútený výplet potretý mazanicou
- *strecha* – nejasná interpretácia, mohlo sa však jednať o pultovú strechu z dreva a slamy zaťažená kameňmi
- *ohniská* – s kamennou obrubou sú jasne vyložené tri veľké ohniská v tzv. kultovom mieste v akropole alebo väčšinou z utlačenej hlíny
- *vstupy* – v domoch boli pravdepodobne situované oproti kamennej stene avšak jasné vstupy má len „kultové miesto,, a to rampu a na opačnom vstupe schody vytesané do skaly

Odkrytých bolo 64 pôdorysov, z toho 24 domov (dva najväčšie domy mali po 52 m²) a jedno „ kultové miesto „ s rozlohou 100 m², ktoré však mohlo slúžiť ako zhromaždisko

Okrem toho sa v domoch našli desiatky praslenov a závaží do stavov takže sa dá uvažovať o výrobe týchto predmetov nie len pre domácu spotrebu ale aj na účel predaja. Doložená je aj železiarska výroba (časť kadluby, 47 železných ingotov a pec interpretovaná ako taviaca na základe železnej strusky)

Pec – bolo odkrytých 7 voľne stojacich pecí z toho v 6 sa pravdepodobne upravovalo obilie a jedna pec slúžila na spracovanie kovu

Opevnenie – bolo tvorené masívnym múrom s na sucho kladenými kameňmi, ktorý oddeľoval akropolu od predhradia (a práve o tento múr sa opierali domy ale bol jednou zo stien domov) a badateľné sú ďalšie dva múry, ktoré vymedzujú dve predhradia, súčasťou opevnenia boli aj bastiony na múre ochraničujúcom akropolu

Zástavba – je očividne hustá v akropole – popri hradbe plus umelo vytesané terasy so zrubovými domami, z menej skúmaných predhradí nemáme jasné informácie čo sa zástavby týka, na sídlisku sa okrem spomenutých vecí objavuje aj cisterna na vodu v SZ časti akropoly

Osídlenie v Smoleniciach – Molpíri zo staršej doby halštatskej zaniklo násilným spôsobom, dokladajú to kostry ľudí v domoch (zrejme zasypaných deštrukciou domov), zabitý „obranca“, v priestore brány, zachovaná výbava vo vnútri domov, deštrukcia hradby sprevádzaná požiarom, skýtske šípky na oboch stranách valu.

Lokalita bola ešte potom osídlená v dobe laténskej a v ranom stredoveku ale osídlenie nebolo tak výrazné ako v dobe halštatskej. Za dobre zachovaný stav lokality vďačíme tomu, že tu nebola pôda využívaná na orbu ale slúžila ako pastviny.

Sídlisko Smolenice – Molpír je výnimočné čo sa týka opevnenia (mohutná kamenná hradba s bránou a bastionmy), zástavby (radová zástavba po vnútornej strane hrady a domy vybudované na umelo vytesanej terase) a remeselnej výroby (desiatky praslenov a tkalcovských závaží)

Staršia použitá literatúra (zaoberajúca sa týmto sídliskom):

M. Dušek / S. Dušek : Smolenice-Molpír I. Befestigter Fürstensitz der Hallstattzeit , 1984 , Nitra

M. Dušek : Výskum hradiska z mladšej doby halštatskej v Smoleniciach roku 1963, In: Archeologické rozhledy 17 , 1965 , 487-495.

M. Dušek : Výskum hradiska z mladšej doby halštatskej v Smoleniciach, In: Archeologické rozhledy 19 , 1967 , 583-591.

Ďalšie práce zaoberajúce sa sídliskami z doby halštatskej :

Veselá, P. 2007: Sídlní struktura halštatského areálu v Praze – Hostivaři, rkp. magisterské diplomové práce, Masarykova univerzita, Brno. Dostupné na: / http://is.muni.cz/th/45330/ff_m/.

V publikácii autorka zhodnocuje vývoj bádania na lokalite Praha – Hostivař a Praha – Nové Zahrady Město z doby halštatskej, konkrétne z doby, keď boli osídlené bylanskou kultúrou. Autorka ďalej uvádza zoznam a stav bádania ďalších ohradených nížinných a výšinných sídlisk na území Prahy a poukazuje na fenomén dvorcov.

Zachar, T. 2010 : Obdobie popolnicových polí a doba halštatská v oblasti Slovenského stredohoria, rkp. magisterské diplomové práce, Masarykova univerzita, Brno. Dostupné na: http://is.muni.cz/th/180627/ff_m/.

Práca je zameraná hlavne na pohrebiská v Slovenskom stredohorí, konkrétne pohrebisko Zvolen-Balkán a Žiar nad Hronom-Horné Opatovce. Jadro práce tvorí vyhodnotenie keramického materiálu pohrebísk . V katalógu lokalít vypisuje okrem pohrebísk aj sídliská, stručne ich popisuje a ojedinele uvádza kresebné rekonštrukcie nádob zo sídlisk. Autor konštatuje , že medzi najmenej prebádané úseky osídlenia na Slovenskom stredohorí patrí začiatok osídlenia v strednej dobe bronzovej a jeho záver na v dobe halštatskej.

Novák, M. 2014 : Opevněné výšinné sídliště na Malém Chlumu u Krhova (okr. Blansko) a jeho zázemí v pozdní době bronzové a v době halštatské, rkp. magisterské diplomové práce, Masarykova univerzita, Brno. Dostupné na: http://is.muni.cz/th/361167/ff_m/.

Cieľom tejto práce je dohľadať, zdokumentovať, a vyhodnotiť materiál z výšinnej lokality na „ Malém Chlumu“ a „ Pod Chlumem“. Autor uvádza aj prehľad opevnených lokalít KLPP na Morave a aj ich popisuje. Zaujímavosťou je, že zmiešané platěnické a horákovské nálezy dokladajú nekonfliktné spolunažívanie oboch populácií, ktoré využívali spoločné lokálne surovínové zdroje (železnej rudy).

7.5.2015

Jakub Havlíček, učo 437885